

ปีที่ 5 ฉบับที่ 40 : 11 ตุลาคม 2545 <http://epid.moph.go.th/>

### วิทยาลัยนวกองระบดวทยา

“ศูนย์ความเชียวชาญระดับสากลในด้านมาตรฐานงานระบดวทยา ประสานความร่วมมือกับเครือขายภายใน และนานาชาติ สร้างองค์ความรู้และภูมิปัญญา ป้องกันโรค ภัย และส่งเสริมสุขภาพของประชาชน”

## สารบัญ

#### ✦ ก้าวทันโรค

- รายงานการสอบสวนเบื่องต้นกรณี 639

อาหารเป็นพิษที่องคการเกสัชกรรม

กรุงเทพมหานคร

- พืชจากปลาปักเป้า 641

- สถานการณ์โรคไข้เลือดออก 642

#### ✦ ข้อมูลรายงานสถานการณ์การเฝ้าระวัง

โรคทางระบดวทยาเรงด่วน 644

สัปดาห์ที่ 40 (29 กันยายน - 5 ตุลาคม 2545)

#### ✦ แผนภูมิโรคไข้เลือดออก 650

#### ✦ สรุปข่าวการระบด 652

(วันที่ 29 กันยายน - 5 ตุลาคม 2545)

#### ✦ บันทึกท้ายบท 654

.....  
ทุกรายงานมีคุณค่าต่อระบบเฝ้าระวัง

และการควบคุมป้องกันโรค

โปรดช่วยกันตรวจสอบ จำนวนและความ

ถูกต้อง

และส่งให้ทันตามกำหนดเวลา

สัปดาห์ที่ 40 ระหว่างวันที่ 29 กันยายน - 5 ตุลาคม 2545

ส่งรายงานข้อมูลเฝ้าระวังโรคทางระบดวทยาเรงด่วน

ทันตามกำหนดเวลา

สัปดาห์นี้ 58 จังหวัด คิดเป็นร้อยละ 76.31

## ก้าวทันโรค

รายงานการสอบสวนเบื่องต้นกรณีอาหารเป็นพิษ

ที่องคการเกสัชกรรม กรุงเทพมหานคร

นายแพทย์ธนิต เสริม

แก้ว และคณะ

กองระบดวทยา สำนักงานปลัดกระทรวง

สาธารณสุข

กองระบดวทยาได้รับแจ้งจากผู้อำนวยการองคการเกสัชกรรม เมื่อวันที่ 2 ตุลาคม 2545 ว่า พนักงานขององคการเกสัชกรรมจำนวน 15 คน เกิดอาการ หารอบริมฝีปาก และกลัมนื้ออ่อนแรง หลังจากรับประทานอาหารเข้าที่โรงพยาบาล ดึกอำนวยการชั้น 2 ขององคการเกสัชกรรม ในวันที่ 30 กันยายน 2545 กองระบดวทยา ได้ส่งคณะแพทย์ในโครงการฝึกอบรมแพทย์ประจำบ้านสาขาเวชศาสตร์ป้องกัน แขวงระบดวทยา ออกสอบสวนโรคอาหาร

เป็นพิษ ในวันที่ 2 - 8 ตุลาคม 2545 ผลการสอบสวนโรคพบว่า

ผู้ป่วย ซึ่งเป็นพนักงานขององค์การเภสัชกรรม จำนวน 15 ราย เป็นเพศชาย 4 ราย หญิง 11 ราย อายุระหว่าง 42 - 60 ปี เริ่มป่วยเมื่อเวลาประมาณ 09.00 - 12.00 น. ของวันที่ 30 กันยายน 2545 ด้วยอาการชารอบริมฝีปาก บางรายมี ชาที่ลิ้น มือเท้าหรือแขนขาอ่อนแรง คลื่นไส้ อาเจียน เดินเซ เวียนศีรษะ พุงไม่ซัด ใจสั่น และถ่ายเหลว ทั้งหมดถูกนำส่งโรงพยาบาลรามาธิบดี แพทย์ให้การรักษาแบบผู้ป่วยนอก 11 ราย และรับไว้เป็นผู้ป่วยใน 4 ราย หลังจากได้รับการรักษาอาการทุเลาลง แพทย์อนุญาตให้กลับบ้านได้ในวันที่ 1, 2, 3 และ 5 ตุลาคม 2545

ผู้ป่วยทุกรายให้ประวัติว่า ซื้ออาหารเข้าประเภท ข้าวต้มปลา โจ๊กปลา หรือเกาเหลาปลา จากร้านค้าที่ตั้งในโรงอาหารชั้น 2 ตึกอำนวยการ ขององค์การเภสัชกรรม รับประทานในช่วงเวลาประมาณ 07.00 - 09.00 น. หลังจากนั้นไม่นานเริ่มมีผู้ป่วย ไปขอรับการรักษาที่กองการแพทย์ องค์การเภสัชกรรม ซึ่งได้ส่งต่อผู้ป่วยไปรักษาที่โรงพยาบาลรามาธิบดี หลังจากเกิดเหตุการณ์ดังกล่าว เจ้าหน้าที่อาชีวอนามัย จากแผนกความปลอดภัยและสิ่งแวดล้อม กองการแพทย์ องค์การเภสัชกรรม ได้เก็บตัวอย่างเนื้อปลาที่เหลือ จากร้านค้าที่ขายอาหารดังกล่าว ในวันที่ 30 กันยายน และ 1 ตุลาคม รวม 2 ตัวอย่าง ส่งตรวจที่สถาบันวิจัยและพัฒนาอุตสาหกรรมสัตว์น้ำ กรมประมง เมื่อวันที่ 7 ตุลาคม 2545 ผลการตรวจเบื้องต้น (สอบถามทางโทรศัพท์ในวันที่ 8 ตุลาคม 2545) พบ Tetrodotoxin ในตัวอย่างเนื้อปลาทั้ง 2 ตัวอย่าง

จากการสอบถามเจ้าของร้านอาหารได้ทราบว่า แหล่งที่ซื้อเนื้อปลา คือ ตลาดสด สะพาน 2 ลาดพร้าว ซึ่งแต่เป็นชิ้นๆ สำเร็จรูปแล้ว ขนาดประมาณ 3 - 6 นิ้ว ไม่มีหนัง เกร็ด และก้าง ให้เห็น เรียกกันทั่วไปว่า “ปลาเนื้อไก่” จากการตรวจสอบร้านขายปลาที่ตลาดสด สะพาน 2 ลาดพร้าว พบว่ามีอยู่ 4 ร้าน ซึ่งทุกร้านให้ข้อมูลว่า รับซื้อปลาดังกล่าวมาจากตลาดสะพานปลา อำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร ทีมสอบสวนโรคได้ติดตามไปที่สะพานปลา อำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อศึกษาชนิดของปลา ดังกล่าว ได้รับทราบจากร้านค้าที่แล่นเนื้อปลาดังกล่าวส่งขาย ว่าเป็น **ปลาปักเป้าทะเล** ซึ่งส่งขายทั่วไป ให้กับตลาดหลายแห่ง ในเขตกรุงเทพมหานคร

นอกจากนี้ ยังได้รับรายงานผู้ป่วยอีก 1 ราย ซึ่งเข้ารับการรักษาที่โรงพยาบาลพญาไท 2 เมื่อวันที่ 1 ตุลาคม 2545 ผู้ป่วยเป็นพนักงานชายของธนาคารกสิกรไทย สำนักงานใหญ่ อายุ 35 ปี เข้ารับการรักษาเวลาประมาณ 12.00 น. หลังจากรับประทานสเต็กปลาที่ซื้อจากร้านอาหาร ในสำนักงานเป็นอาหารมื้อกลางวัน ผู้ป่วยมีอาการชารอบปาก มือเท้าอ่อนแรง เดินเซ หายใจไม่ออก และหยุดหายใจ แพทย์ได้ปั๊มหัวใจ และใส่เครื่องช่วยหายใจ และรับไว้รักษาในหอผู้ป่วยวิกฤต (ICU) ขณะนี้อาการทุเลาแล้ว จากการสอบถามเจ้าของร้านอาหารที่ขายสเต็กปลาได้ทราบว่า ซื้อเนื้อปลาที่แล่นสำเร็จรูปแล้ว มาจากตลาดสะพาน 2 ลาดพร้าว เช่นกัน

จากลักษณะอาการทางคลินิกของผู้ป่วย ที่เกิดขึ้นในระยะเวลาค่อนข้างสั้น ประกอบกับความเห็นของแพทย์ผู้เชี่ยวชาญทางด้านพิษวิทยา ของโรงพยาบาลรามาธิบดี สรุปว่า สาเหตุของการเกิดอาการเป็นพิษครั้งนี้ น่าจะเนื่องมาจาก สารพิษที่มีชื่อว่า “Tetrodotoxin” ซึ่งเป็นสารพิษที่ทนต่อความร้อน (ที่อุณหภูมิ 170°C นาน 10 นาที ก็ยังไม่สามารถทำลายสารพิษนี้ได้) เป็นสารพิษที่พบใน ปลาปักเป้า ทั้งที่อยู่ในน้ำ

ทะเลและน้ำจืด ทำให้เกิดอาการ ชา กล้ามเนื้ออ่อนแรง ความดันโลหิตต่ำ หัวใจเต้นช้า ม่านตาขยาย อาจมี respiratory paralysis และเสียชีวิตได้ ปัจจุบันยังไม่มียาแก้พิษโดยเฉพาะ

#### ข้อเสนอแนะและการดำเนินการเพิ่มเติม

1. ควรแจ้งเตือนให้ประชาชนทั่วไป ได้รับทราบถึงพิษภัย ของการรับประทานปลาปักเป้า แม้ว่าในประเทศญี่ปุ่น จะมีรายงานว่า สามารถรับประทานได้ แต่จะต้องมีผู้เชี่ยวชาญที่ผ่านการฝึกอบรม ทั้งในขั้นตอนการเลือกปลาชนิดนี้ ซึ่งมีมากกว่า 100 สายพันธุ์ และในขั้นตอนการแลเนื้อที่ถูกวิธี ดังนั้น เพื่อความปลอดภัยของประชาชน ควรรับประทานปลาปักเป้าทุกชนิด เนื่องจากมีพิษที่อาจทำให้ถึงแก่ชีวิตได้ และควรหลีกเลี่ยงการรับประทานเนื้อปลาที่แลสำเร็จรูป มาบริโภค โดยไม่ทราบชนิดของปลาที่ชัดเจน ทั้งนี้ กองระบาดวิทยา จะได้เผยแพร่ข้อมูลเพื่อเตือนภัยประชาชนต่อไป
2. ควรแจ้งเตือนผู้ประกอบการด้านจำหน่ายอาหาร ทั้งร้านค้าส่งและร้านค้าปลีกว่า ไม่ควรนำปลาแลเป็นชิ้น ๆ สำเร็จรูป ขนาด 3 – 6 นิ้ว ไม่มีหนัง ไม่มีเกล็ด และก้าง หรือที่เรียกกันว่า ปลาเนื้อไก่ ซึ่งมีกบรจุในถุงพลาสติก ถุงละ 1 กิโลกรัม ราคาประมาณ ถุงละ 50 – 70 บาท มาประกอบอาหารจำหน่าย หรือรับประทาน
3. ควรแจ้งสำนักงานสาธารณสุขจังหวัดทุกแห่ง ที่มีการประกอบอาชีพประมง และสำนักอนามัย กรุงเทพมหานคร เพื่อการประสานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ในการติดตาม ตรวจสอบ สถานประกอบการ ที่อาจเป็นแหล่งผลิตเนื้อปลาดังกล่าว (ปักเป้า) จำหน่าย พร้อมทั้งติดตามและควบคุม เพื่อความปลอดภัยของผู้บริโภค
4. ควรสำเนาแจ้งหน่วยงานที่เกี่ยวข้องรับทราบ อาทิเช่น สำนักงานคณะกรรมการอาหารและยา สำนักตรวจ ราชการกระทรวงสาธารณสุข เพื่อกำหนดแนวทางและมาตรการป้องกัน การเกิดเหตุการณ์เช่นเดียวกันนี้ ในอนาคต
5. ต้องติดตามกระบวนการผลิตปลาดังกล่าว ในโรงงานซึ่งส่งผลผลิตไปจำหน่ายที่สะพานปลา อำเภอมหาชัย จังหวัดสมุทรสาคร เพื่อทราบชนิดของปลาที่นำมาผลิตปลาเนื้อไก่ ต่อไป

### พิษจากปลาปักเป้า

#### การระบาดของอาหารเป็นพิษจากปลาปักเป้า

มีรายงานการป่วยและตายจากการรับประทานปลาปักเป้าหลายครั้ง ทั้งในประเทศไทยและต่างประเทศ ในประเทศไทยมีรายงานผู้ป่วยจากจังหวัดชลบุรี<sup>(1)</sup> นครราชสีมา และล่าสุด ที่กรุงเทพมหานคร ที่มีผู้ป่วย 16 รายชนิดและอาการจากพิษ

ปลาปักเป้ามียูอยู่ทั้งในน้ำทะเลและน้ำจืดจำนวนหลายพันธุ์ สามารถสร้างสารพิษ Tetrodotoxin ทำให้เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคได้ สาร Tetrodotoxin จะขัดขวางกระบวนการทำงานของระบบกล้ามเนื้อของมนุษย์และระบบประสาท (block the voltage-sensitive sodium channels of excitable tissues) มีผลทำให้เกิดอาการชาลิ้น อาเจียน กล้ามเนื้อแขนขาอ่อนแรง เดินเซ ขยับเขยื้อนไม่ได้ หายใจลำบาก ซึ่งหากเป็นมากและรักษาไม่ทันจะทำให้เกิดการเสียชีวิตได้ อาการมักเกิดขึ้นอย่างรวดเร็ว หลังรับประทานปลาปักเป้า (ประมาณ 5 ถึง 20 นาที หรืออาจนาน 2 หรือ 3 ชั่วโมงได้)